

Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığının Akademik Başarılarıyla İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Hatice GÖKSU¹, Mücahit GÜLTEKİN²

¹ Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen, Simav Nurullah Koyuncuoğlu Anadolu Lisesi, haticegoksu2008@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8428-0657.

² Dr. Öğretim Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, mgultekin1@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2697-0956.

Gönderilme Tarihi: 25.04.2022 Kabul Tarihi: 10.01.2023 DOI: 10.37669/milliegitim.1108799

Atf: "Göksu, H., ve Gültekin, M. (2023). Ergenlerin sosyal medya bağımlılığının akademik başarılarıyla ilişkisi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 52 (239), 1897-1912. DOI: 10.37669/milliegitim.1193416"

Öz

Bu araştırmanın amacı ergenlerin sosyal medya bağımlılığının akademik başarılarıyla ilişkisi ve çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Araştırmanın örneklemi Afyonkarahisar ili, Çay ilçesinden uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan 810 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzdeler, sıra ortalaması, Mann Whitney U-Testi ve Spearman Brown Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ile akademik başarıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi okul türüne göre değişmezken; akademik başarılarında okul türüne göre anlamlı bir farklılık belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: ergenler, sosyal medya bağımlılığı, akademik başarı

* Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığındaki birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Examination of Social Media Addiction of Adolescents With the Relation of Academic Success in Terms of Some Variables

Abstract

The purpose of this study is to examine social media addiction of adolescents with the relation of academic success in terms of some variables. The sample of the study involves 810 high school learners randomly selected from high schools in Çay, Afyonkarahisar. Data were collected through the "Social Media Addiction Scale". In the analysis of the data, frequencies, percentages and mean ranks, Mann-Whitney U Test, Spearman Brown Correlation were used. Findings indicate that there is a significant negative relationship between social media addiction of high school students and academic achievement. Social media addiction level of high school students do not differ according to gender, class level and type of school. However, academic achievement significantly differ according to gender, class level and type of school.

Keywords: adolescent, social media addiction, academic achievement

Giriş

Teknolojik gelişmelerle birlikte televizyon, cep telefonu, bilgisayar ve tablet, toplumsal yapıda en yaygın kullanılan teknolojik cihazlar haline gelmiştir. Özellikle internete erişebilme imkânı sağlayan cep telefonu, bilgisayar ve tablet ile birlikte çok fazla avantaja kavuşan insanların bu teknolojik ürünlerle zaman geçirme süreleri artmaktadır. Teknolojik ürünlerin çok fazla kullanılmaları sonucunda internete erişim kolaylaşmış ve her an ulaşılabilecek durumda olan sosyal medya uygulamaları ve çevrimiçi uygulamalar internet bağımlılığını artırmıştır. Bu durum zaman zaman insan hayatını olumsuz etkileyebilmekte insanların yapmak istediklerini ertelemelerine neden olabilmektedir.

Teknolojik gelişmeler iletişim araçlarının çeşitlenmesini de beraberinde getirmiştir. İlkel iletişim teknolojileri yerini "kağıt ve yazı, televizyon, elektrik, radyo, telgraf" gibi buluşlara bırakmış; bilgisayarın icadı ile "bilgi teknolojileri" de hayatımıza dahil olmuştur. Bilgisayarların geliştirilmesi ve yaygınlaşması; bilgisayarlar arası bağlantı ve iletişim kuran internetin ortaya çıkması bireysel ve sosyal hayatı dikkat çekici bir şekilde etkilemiştir (Feyzioğlu, 2016).

Teknolojik gelişmeler, günümüz insanını "sanal dünya" adı verilen bir ortam ile tanıştırmıştır. Teknolojinin hızla geliştiği bu çağda, insanlar sanal dünya aracılığıyla her türlü alışveriş yapabilmekte, istediği ürünü alıp satabilmekte, istediği kişilerle

iletişim kurabilmekte ancak bununla beraber gerçek dünya ile bağları azalmaktadır. Bireyler, yüz yüze yaptığı birçok faaliyeti artık akıllı telefon ve bilgisayar üzerinden yapabilmektedir (Polat, 2016).

İnsanların internet ortamında, kendilerini tanımlayarak farklı kültürlerden her türlü kullanıcı ile iletişime geçtiği, aynı zamanda sosyal yaşamda kullanılan normal jest ve mimik hareketlerini simgeleyen sembollerle düşünce ve duygularını sanal ortamda belirtebildiği ve sosyal açıdan iletişim kurduğu ortamlar “sosyal ağ” kavramı olarak tanımlanmaktadır. İnternetin oldukça geniş bir alana yayıldığı göz önünde bulundurulduğunda, sosyal ağların sayısının da fazla olduğu görülmektedir. Kategorileri ya da kullanım amaçları farklı olsa da sosyal ağlar, insanların sosyal ortamda etkileşim içinde olma, iletişim kurma ve öğrenme süreci gibi sağladığı olanaklar ile gerçek sosyal yaşamdaki süreçleri yeniden şekillendirmiştir (Altunay, 2010).

Türkiye internet kullanım ve sosyal medya istatistiklerine göre 82,4 milyon nüfusa sahip Türkiye’de nüfusun %72’sini oluşturan 59.36 milyon internet kullanıcısı, %63’ünü oluşturan 52 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı, %53’ünü oluşturan 44 milyon aktif mobil sosyal medya kullanıcısı olduğu belirtilmektedir (Dijital Türkiye Raporu, 2019). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması istatistiklerine göre 16-24 yaş grubundaki bireylerin interneti kullanım oranları 2017 yılında %87.2 iken 2018 yılında %90.7 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2019). Araştırmalar internet kullanımının, bilgi edinmenin ve paylaşmanın hızlanması ve buna bağlı zaman kaybının azalması gibi olumlu yönleri olduğunu göstermektedir. Ancak internet kullanımının artması bireyleri yalnızlığa sürüklemesi, iletişimin kalitesini düşürmesi ve bireylerin sosyal ortamına zarar vermesi gibi pek çok olumsuzluğu da beraberinde getirmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte internet kullanımı artmakta ve özellikle gençlerde bağımlılığa neden olmaktadır. Lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımının giderek yaygınlaşması, bu gruba yönelik çalışmaların yapılmasını gerektirmektedir (Şişman Eren, 2014). Bu nedenle bireylerin sosyal medya kullanımı düzeylerini belirlemek birçok problemin tespit edilmesinde ve önlenmesinde yararlı olabilir (Akın, Özbay ve Baykut, 2015). Hinduja ve Patchin (2009), ergenlerin interneti hatalı kullanmaya başladığını ve bu hatalı kullanım sonucunda sosyal ilişkilerinde problemler, okul başarısında düşüş, depresyon, stres gibi ruh sağlığında bozulmaların meydana geldiğini belirtmiştir (Peker, 2015).

Ergenlik döneminde bireyler, internet ortamında vakit geçirdiklerinden dolayı önemli işlerini aksatmaktadırlar. İnternet ile vakit geçiren ergenler diğer işlerini erdememektedirler. Böyle bir durum da akademik başarılarının azalmasına neden olabilmektedir. Ergenler ders çalışmak için kullanmaları gereken zamanı internete ayırdıklarında akademik başarıları olumsuz yönde etkilenmektedir (Duman, 2016).

Sosyal medya araçlarının yaygın bir şekilde kullanılmasıyla beraber öğrencilerin akademik başarılarını etkilemeye başladığından, araştırmalar özellikle sosyal medyanın lise öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisinin olup olmadığı üzerine araştırma yapılmıştır. Türkiye’de de genelde internet kullanımının ve özelde de sosyal medyanın her geçen gün okul çağındaki gençler arasında yaygın bir şekilde kullanılmasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorun alanlarının incelenmesi ve takip edilmesi önem taşımaktadır. İnternette harcanan süre öğrencilerin ders başarılarını da etkilemektedir. Salomon ve Kolikant (2016) İsrail’deki devlet lisesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada sosyal ağ kullanımını da kapsayan akademik olmayan bilişim teknolojilerini kullanma süreleri ile akademik başarı arasında negatif bir ilişki saptamışlardır. Öğrencilerin çoğunun da bu tür bir kullanımın okul başarıları üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu yönünde algıları olduğu tespit edilmiştir. Yeboah ve Ewur (2014), araştırmalarında öğrencilerin Whatsapp kullanımı ve akademik performansları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Gana’da 418 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre; Whatsapp kullanımı akademik erteleme davranışına sebep olmakta ve akademik performansı olumsuz etkilemektedir. Bunun yanı sıra Whatsapp, yazım ve dilbilgisi kurallarını uygulamamasına, ödevlerini yapmamasına ve ders sırasında konsantrasyon eksikliğine yol açabilmektedir.

Borak ve Beki (2021), lise öğrencilerinin sosyal medya ile olan meşguliyetlerinin başarı notlarına göre bakıldığında lise öğrencilerinde sosyal medyaya olan meşguliyet arttıkça öğrencilerin not ortalamalarının düştüğü ve bu durumun akademik başarılarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Duman (2008), Kızılkaya Cumaoglu ve Diker Coşkun (2012), Akdemir (2013) ve Tanrıverdi ve Sağır (2014) da araştırmalarında internet kullanımı ile ders başarıları arasında ilişkiler olduğuna dair sonuçlar elde etmiştir. Ülkemizde genelde internet ve sosyal medya kullanımının her geçen gün artması ve buna bağlı olarak ortaya çıkacak sorunların incelenmesi, takip edilmesi ve önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır. Özellikle genç kuşağın sosyal medya ile çok fazla meşgul olmaları onları sosyal medyaya karşı koyamaz hale getirmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; ergenlerin sosyal medya bağımlılığının akademik başarıları ile ilişkisini ve çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi nedir?
2. Ergenlerin akademik başarı düzeyi nedir?

3. Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı düzeyi ve sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin alt boyutları okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

4. Ergenlerin akademik başarı düzeyi okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

5. Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı düzeyi ve akademik başarı düzeyi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ergenlerin sosyal medya bağımlılığının akademik başarıları ile ilişkisinin incelenmesi ve sosyal medya bağımlılıkları ve akademik başarılarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, genel tarama desenlerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak yapılmıştır. Çünkü var olan bir durumu var olduğu bir biçimdeki değişkenleri arasındaki ilişkiyi betimlemek amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011). İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2007).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni Afyonkarahisar ili seçilmiş ve örneklem olarak Afyonkarahisar ili Çay ilçesinde öğrenim görmekte olan lise (9, 10, 11 ve 12.sınıf) öğrencileri seçilmiştir. Örneklem seçilmesinde çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derlenmesine ve araştırma yapılmasına olanak tanıyan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2011). Araştırma grubu 2017–2018 yılları arasında Afyonkarahisar ilinin Çay ilçesinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim öğretim kurumlarına devam etmekte olan öğrenciler arasından seçilmiştir. Çalışma Çay ilçesinde bulunan Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Liselerde öğrenim gören 9,10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Uygulanan form ve ölçeklere ait cevap kâğıtlarının genel kontrolleri yapılarak, eksik ya da birden fazla seçenek işaretlenmiş olan formlar değerlendirme dışı bırakılmış sonuç olarak araştırmanın örneklemini 810 lise öğrencisi oluşturmuştur. Örneklem dahil edilen 810 ergenin %50,0'si kız, %50,0'si erkektir. Ergenlerin % 26,7'si 9. sınıf, % 22,6'sı 10. sınıf, % 25,3'ü 11. sınıf, % 25,4'ü ise 12. sınıf öğrencilerdir.

Veri Toplama Aracı

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği: Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirleyebilmek amacıyla Tutgun-Ünal (2015)'in geliştirdiği “Sosyal Medya Bağımlı-

lılığı Ölçeği” (SMBÖ) kullanılmıştır. 5’li likert tipinde geliştirilen bu ölçek, “Her zaman”, “Sık sık”, “Bazen”, “Nadiren” ve “Hiçbir zaman” aralığındaki sıklık ifadeleri ile derecelendirilmekte ve 4 faktörlü bir yapı sergilemektedir. Ölçek 41 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 205-41 aralığındadır. Öğrencilerin ölçekten alacağı puanlar; 41-73 arası: “Bağımlılık yok”, 74-106 arası: “Az bağımlı”, 107-139 arası: “Orta Seviyede bağımlı”, 140-172 arası: “Yüksek bağımlı”, 173-205 arası: “Çok yüksek bağımlı” seviyesindedir. İlk faktör olan “meşguliyet” tek başına varyansın %17’sini, “duygu durum düzenleme” olarak adlandırılan ikinci faktör tek başına varyansın %9,8’ini, “tekrarlama” olarak adlandırılan üçüncü faktör tek başına varyansın %8,8’ini, “çatışma” olarak adlandırılan dördüncü faktör ise tek başına varyansın %23,5 ve tüm faktörleri toplam varyansın %59’unu açıklamaktadır. Araştırmada bulunan %59’luk oranın, sosyal bilimlerde oldukça iyi bir orandır.

Ölçeğin faktörlerinden birinci alt boyutu 12 madde ile “Meşguliyet”, ikinci alt boyutu 5 madde ile “Duygu durum düzenleme”, üçüncü alt boyutu 5 madde ile “Tekrarlama”, dördüncü alt boyutu ise 19 madde ile “Çatışma” boyutudur.

SMBÖ ve alt boyutları için hesaplanan iç tutarlılık Cronbach α katsayıları 0.892’nin üzerinde ve tüm iç tutarlılık katsayısı ise 0.967’dir. Test tekrar test güvenirlilik katsayısının her bir alt boyut için 0.892 - 0.958; $p < .001$ ile anlamlı olduğu ve tüm ölçek için korelasyon katsayısının 0.967; $p < .001$ ile manidar olduğu, ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğu saptanmıştır. Yine mevcut araştırma için hesaplanan iç tutarlılık Cronbach α katsayılarının 0.849’un üzerindedir, tüm iç tutarlılık katsayısı ise 0.953’tür (Tutgun-Ünal, 2015).

Akademik Başarı: Araştırmada ergenlerin akademik başarısını belirlemek için bir önceki eğitim-öğretim yılına ait yılsonu not ortalaması kullanılmıştır. Pekiyi (85-100), İyi (70,00-84,99), Orta (60,00-69,99), Geçer (50,00-59,99) ve Geçmez (0-49,99) puan aralığına göre akademik başarı değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri SPSS 22,0 programı kullanılarak bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı test edilmiştir. Yapılan Kolmogorov- Smirnov (K-S) testi sonucunda dağılımın normal olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İstatistiksel analizler yapılırken dağılımın normal çıkması durumunda parametrik testlerin kullanılması önerilirken, dağılımın normal çıkmaması durumunda ise non-parametrik testlerin kullanılması önerilmektedir (Büyüköztürk, 2014). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyi ve akademik başarı düzeylerini belirlemek amacıyla aritmetik ortalama, frekans ve yüzde hesaplanmıştır.

Öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden ve ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlarının ve akademik başarı düzeylerinin okul türü açısından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi; ayrıca lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyi ve akademik başarı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla korelasyon istatistik işlemi yapılmıştır.

Etik kurul onayı Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 03.05.2017 tarihli ve 82281205-050.01.04- nolu kararı ile alınmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın problem ve alt problemlerine dair bulgulara yer verilmiş ve sonuçlar hakkında yorumlamalarda bulunulmuştur. İlk olarak Tablo 1'de katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerine yer verilmiştir.

1. Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyi nedir?

Tablo 1

Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyleri

Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi	N	%
Bağımlılık Yok (41-73)	298	36.8
Az Bağımlı (74-106)	261	32.2
Orta Seviyede Bağımlı (107-139)	159	19.6
Yüksek Bağımlı (140-172)	75	9.3
Çok Yüksek Bağımlı (173-205)	17	2.1

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nden alınabilecek minimum puan 41, maksimum puan ise 205'tir. Ölçekten alınan puanın yükselmesi sosyal medya bağımlılığının da yükselmesi anlamını taşımaktadır. Ölçeğin aralık puanları dikkate alınarak Tablo 1 incelendiğinde ergenlerin %36,8'inin bağımlı olmadığı ve % 32,2'sinin az bağımlı olduğu görülmektedir. Ergenlerin %19,6'sı orta, % 9,3'ü yüksek, %2.1'i ise çok yüksek düzeyde bağımlıdır.

Katılımcıların sosyal medya bağımlılığının akademik başarıları ile ilişkisini incelemek amacıyla ergenlerin akademik başarı düzeylerine Tablo 2’de yer verilmiştir.

2. Ergenlerin akademik başarı düzeyi nedir?

Tablo 2

Ergenlerin Akademik Başarılarına Göre Dağılımı

Akademik Başarı	n	%
Pekiyi (85-100)	164	20.2
İyi (70,00-84,99)	312	38.5
Orta (60,00-69,99)	202	24.9
Geçer (50.00-59,99)	103	12.7
Geçmez (0-49,99)	29	3.6
Toplam	810	100.0

Tablo 2’ye göre ergenlerin akademik başarılarının pekiyi (85-100) olan % 20,2, iyi (70,00-84,99) olan %38,5, orta (60,00-69,99) olan %24,9, geçer (50.00-59,99) not alan %12,7, ve Geçmez (0-49,99) not alan öğrencilerin %3,6 olduğu görülmektedir.

3. Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı düzeyi ve sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin alt boyutları okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında okul türüne göre anlamlı farklılığın olup olmadığını tespit etmek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların Okul Türüne Göre Farklılığını Gösteren Mann Whitney U Testi

Boyut	Okul Türü	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	P
Meşguliyet	Anadolu Lisesi	399	386.73	154305.00	74505.000	-2.251	.024
	Meslek Lisesi	411	423.72	174150.00			

Duygu Durum Düzenleme	Anadolu Lisesi	399	386.77	154323.00	74523.000	-2.248	.025
	Meslek Lisesi	411	423.68	174132.00			
Tekrarlama	Anadolu Lisesi	399	391.12	156056.50	76256.500	-1.731	.083
	Meslek Lisesi	411	419.46	172398.50			
Çatışma	Anadolu Lisesi	399	369.70	147509.50	67709.500	-4.297	.000
	Meslek Lisesi	411	440.26	180945.50			
SMBÖ Toplam Puan	Anadolu Lisesi	399	382.74	152715.00	72915.000	-2.862	.004
	Meslek Lisesi	411	427.59	175749.00			

Tablo 3'e göre ergenlerin sosyal medya bağımlılığı puanı okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < .05$). Meslek lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların sıra ortalaması 427,59 iken anadolu lisesi öğrencilerinin 382,74 'tür. Bu nedenle meslek lisesi öğrencilerinin anadolu lisesi öğrencilerine göre sosyal medya bağımlılıklarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3'e göre anadolu lisesi ile meslek lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin meşguliyet alt boyutundan aldıkları puanların arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur ($p < .05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında meslek lisesi öğrencilerinin sıra ortalaması 423,72 iken anadolu lisesi öğrencilerinin sıra ortalaması 386,73'tür. Bu sonuçlara göre meslek lisesi öğrencilerinin anadolu lisesi öğrencilerine göre daha çok sosyal medya bağımlısı olduğu söylenebilir.

Ergenlerin sosyal medya ölçeğinin duygu durum düzenleme alt boyutundan aldıkları puanları da okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .05$). Tablo.10'a bakıldığında meslek lisesi öğrencilerinin sıra ortalaması 423,68 iken anadolu lisesi öğrencilerinin sıra ortalaması 386,77'dir. Ancak tekrarlama alt boyutunda okul türüne göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Çatışma alt boyutunda ise; okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .05$). Meslek lisesi öğrencilerinin sıra ortalaması 440,26 iken anadolu lisesi öğrencilerinin sıra ortalaması 369,70'tir.

4. Ergenlerin akademik başarı düzeyi okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ergenlerin akademik başarı düzeyi okul türüne göre anlamlı farklılığın olup olmadığını tespit etmek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Akademik Başarı Düzeylerinin Okul Türüne Göre Farklılığını Gösteren Mann Whitney U Testi

Okul Türü	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	P
Anadolu Lisesi	399	413.45	164966.00	78823.000	-.995	.320
Meslek Lisesi	411	397.78	163489.00			

Tablo 4'e göre ergenlerin akademik başarı düzeyi, okul türüne göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>.05$). Anadolu lisesi öğrencilerinin sıra ortalamaları 413,45 iken meslek lisesi öğrencilerinin 397,78 olarak bulunmuştur.

5. Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı düzeyi ve akademik başarı düzeyi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve ölçek alt boyutlarından puanları ile akademik başarı düzeyi arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemek için yapılan Spearman Sıra Korelasyon analizleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5*Sosyal Medya Bağımlılığı ile Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki*

Boyut		<i>n</i>	1	2	3	4	5	6
1.Akademik Başarı	r							
	p	810	-					
2.SMBÖ Toplam	r		-.93*					
	p	810	.008	-				
3.Meşguliyet	r		-.126*	.902*				
	p	810	.000	.000	-			
4.Duygu Durum Düzenleme	r		-.026	.857*	.814*			
	p	810	.452	.000	.000	-		
5.Tekrarlama	r		-.070*	.857*	.731*	.749		
	p	810	.47	.000	.000	.000*	-	
6.Çatışma	r		-.079*	.920*	.711*	.664*	.751*	
	p	810	.024	.000	.000	.000	.000	-

* $p < .01$

Tablo 5'e göre ergenlerin sosyal medya bağımlılıkları ile akademik başarıları arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.93$; $p < .01$). Korelasyon katsayısının 1,00 olması mükemmel pozitif ilişkiyi; -1,00 olması mükemmel negatif bir ilişkiyi ve 0,00 olması ise ilişki olmadığını göstermektedir. Korelasyon sayısının mutlak değeri, 0,70-1,00 arasında olması yüksek düzeyde ilişkiyi, 0,70-0,30 olması orta düzey ilişkiyi ve 0,30-0,00 olması ise düşük düzey ilişkiyi göstermektedir (Büyüköztürk, 2014). Buna göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan ergenlerin akademik başarılarının daha düşük olduğu söylenebilir.

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin meşguliyet boyutundan aldıkları puanlar ile akademik başarıları arasında da düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir

ilişki bulunmuştur ($r=-,126$; $p<.01$). Bu sonuca göre ergenlerin sosyal medya ile meşgul olma durumları arttıkça akademik başarılarının azaldığı söylenebilir.

Tablo 5'e göre ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma alt boyutları ile akademik başarıları arasında ilişki bulunamamıştır ($p>.01$).

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada ilk olarak ergenlerin sosyal medya bağımlılığının düzeyi incelenmiştir. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nden alınan puanın yüksek olması sosyal medya bağımlılığının da yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin aralık puanları dikkate alınarak araştırma bulguları incelendiğinde öğrencilerin %36,8'inin bağımlı olmadığı ve % 32,2'sinin az bağımlı olduğu görülmektedir. Ergenlerin %19,6'sı orta, % 9,3'ü yüksek, %2'i ise çok yüksek düzeyde bağımlıdır. Böylece sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden elde edilen puanın 88,94 olması ergenlerin sosyal medyaya *az bağımlı* olduğunu göstermektedir. Tutgun-Ünal (2015), araştırmasında üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığını incelemiş ve birtakım sonuçlar bulmuştur. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin; sosyal medya bağımlılığı toplam puanlarına göre *az bağımlı* oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular ile göre ergenlerin sosyal medya bağımlılığı toplam puanları yapılan çalışma paralellik göstermektedir. Vural ve Bat (2010) tarafından Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerine yönelik sosyal medyanın kullanım alışkanlıkları hakkında araştırmaya göre öğrencilerinin çoğunluğu interneti hemen her gün kullanmakta ve zamanının büyük bir kısmını sosyal ağlarda geçirmektedir. Öğrencilerin %70'i sosyal medyada paylaşılan içeriklere yorum yazdıklarını belirtmişlerdir. Bayhan (2011)'in lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı üzerine yaptığı çalışmada ise örneklemin internet kullanım oranlarına bakıldığında % 62'sinin bir saat; % 23'ünün iki saat; % 8'inin üç saat; % 8'inin dört saat ve üzeri internet kullandığı, Örneklemin % 51'inin chat, msn, facebook için, % 36'sının ödev ve araştırma için kullandığı sonucu elde edilmiştir. Örneklemin % 18'inin kendini internet bağımlısı olarak gördüğü belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin düzenli olarak sosyal medya ve internet kullandıkları ancak yüksek düzey bağımlı olmadıkları söylenebilir.

Ergenlerin akademik başarı düzeylerine bakıldığında ergenlerin akademik başarılarının iyi ve orta düzeyde yoğun olduğu görülmektedir. Işın (2015), akademik başarı düzeyi yüksek olan ergenlerin benlik saygısı ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmasında, araştırmaya katılan öğrencilerin akademik düzeylerinin araştırılması konusunda not ortalamalarına bakıldığında %48,3'ünün 79-84 arası, %40,6'sının 84,01-90 arası, %11,1'inin 90,01-95 arası not ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tarhan (2013)'in tarafından yapılan araştırma sonuçları-

na göre katılan öğrencilerin akademik başarılarına bakıldığında büyük çoğunluğunun % 45,4'lük bir oranla iyi olduğu, % 33,5'inin orta derecede olduğu, % 13'ünün geçer derecede olduğu ve sadece % 8,1'inin ise pekiyi olduğu belirlenmiştir.

Araştırma bulgularına göre meslek lisesi öğrencilerinin, Anadolu lisesi öğrencilerine göre sosyal medya bağımlılıkları daha yüksektir. Tutgun-Ünal (2015)'in yaptığı araştırmanın bulgularında fakültelelere göre sosyal medya bağımlılığının farklılaşmasına yönelik SMBÖ'den alınan puanlar incelendiğinde Mühendislik Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalama puanlarının diğer fakültelelere göre daha düşük seviyede olduğu ortaya çıkmaktadır. Gürültü (2016) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanının cinsiyete göre farklılaşmadığını, fakat alt ölçeklere bakıldığında sadece meşguliyet boyutunda anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Araştırmaların bulguları, bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada, ergenlerin akademik başarı düzeyi, okul türüne göre farklılık göstermemektedir.

Araştırmaya göre sosyal medya bağımlılığı yüksek olan öğrencilerin akademik başarıları daha düşüktür. Yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırmanın sonucuna paralel sonuçlar elde etmişlerdir. Esen (2010) ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenleri araştırdığı çalışmasında algılanan akademik başarıyı yüksek olan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri, algılanan akademik başarıyı düşük olan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Duman (2016), öğrencilerde problemleri internet kullanımı arttıkça, not ortalamalarının düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Bedir (2016) araştırma bulgularında, sosyal medyada hesabı olan öğrencilerin sosyal medyada hesabı olmayan öğrencilere göre not ortalamalarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Borak ve Beki (2021) tarafından 485 lise öğrencisi ile yapılan çalışmada lise öğrencilerinin sosyal medya ile olan meşguliyetlerinin başarı notlarına göre bakıldığında lise öğrencilerinde sosyal medyaya olan meşguliyet arttıkça öğrencilerin not ortalamalarının düştüğü ve bu durumun akademik başarılarını olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Paul ve Lee (2012) tarafından yapılan çalışmada internet okuryazarlığının, sosyal medya kullanımının ve çevrimiçi oyunların internet bağımlılığını artırdığı ve eğlence amaçlı internet kullanımının internet bağımlılığını arttırabileceği belirlenmiştir. Yine elde edilen sonuçlarda sosyal medyayı daha az kullananların akademik başarılarının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Glass, Prichard, Lafortune ve Schwab (2013) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada Facebook kullanımının öğrencilerin akademik performansına etkisi incelenmiştir. Öğrencilerin Facebook'ta geçirdiği süre baz alınarak değerlendirilen araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler Facebook'u sosyal becerilerini geliştir-

mek ve iletişim kurmak için kullanılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin Facebook'ta zaman yani sosyal medya kullanımları akademik performanslarını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Literatürde araştırmanın sonuçlarından farklı bulgular elde edilen araştırmalar da yer almaktadır. Ancak Ahmed ve Qazi (2011) tarafından Pakistan'da 6 üniversitenin farklı fakültelerinden 726 öğrenci ile yapılan araştırmada; sosyal medya kullanımının öğrencilerin akademik performansı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin zamanı verimli bir şekilde yönettiği ve derslerine gerekli zamanı ayırdığı görülmüştür.

Ergenlerin sosyal medya ile meşgul olma durumları arttıkça akademik başarılarının azaldığı söylenebilir. Ancak ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin duygu durum düzenleme, tekrarlı ve çatışma alt boyutları ile akademik başarıları arasında ilişki bulunmamaktadır. Ancak Peker ve Nebioğlu Yıldız (2022), Ergenlerin Duyguları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Düzenleme Stratejileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı adlı araştırmasında sosyal medya bağımlılığı ve duygu durumlar arasında düşük düzeyde negatif korelasyon olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çalışma, araştırmaya katılan öğrenciler ve ölçekte yer alan maddeler ile sınırlıdır. Akademik başarı düzeyleri öğrencilerin beyanına dayanmaktadır. Araştırmada elde edilen bilgiler öğrencilerin ölçeye verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

Araştırmaya göre meslek lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı daha fazladır. Sosyal medya bağımlılığını azaltmak için öğrencilerin verimli vakit geçirebilecekleri sosyal-kültürel faaliyetler (resim çalışmaları, müzik çalışmaları, futbol turnuvaları, zeka oyunları vb.) artırılabilir. Bu faaliyetler sayesinde öğrenciler sosyal medyaya ayırdıkları vakitleri hobileri ile meşgul olarak eğlenceli bir şekilde değerlendirebilirler. Bilişim teknolojileri, medya okuryazarlığı gibi derslerde bilinçli teknoloji kullanımı, teknolojinin avantaj-dezavantajları etkili bir şekilde anlatılarak öğrencilerin teknolojiyi olumsuz kullanmaları en aza indirgenebilir. Derslerin daha dikkat çekici şekilde işlenmesi, ders içeriklerinin birden fazla duyuya hitap edecek şekilde düzenlenmesi öğrencilerin derslere olan ilgisini ve akademik başarısını arttırmaya yardımcı olabilir.

Kaynakça

- Ahmed, I. ve Qazi, T., F. (2011). A look out for academic impacts of social networking sites: A student based perspective. *African Journal of Business Management*, 5(12), 5022-5031.
- Akın, A., Özbay, A., Baykut, İ. (2015). Sosyal medya kullanımı ölçeği'nin türkçe formu'nun geçerliği ve güvenilirliği the validity and reliability of the turkish version of the social media use integration scale. *Uluslararası Sosyal Araş-*

tirmalar Dergisi The Journal of International Social Research, 8(38), Issn: 1307-9581.

- Akıncı Vural, Z. B. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 5(20), 3348-3382.
- Altunay, U. (2010). Gündelik yaşam ve sosyal paylaşım ağları: twitter ya da "ptıt net". *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (12), 31-56. Retrieved from <http://www.dergipark.gov.tr/gsuilet/issue/7367/96457>.
- Akdemir, T. N. (2013). İlköğretim öğrencilerinin *facebook* tutumları ile akademik er-teleme davranışları ve akademik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü.
- Bayhan, V. (2011). Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya Uygulaması). *Akademik Bilişim 11-XIII. Akademik Bilişim Konferansı* 'nda sunulan sözlü bildiri. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Bedir, A. (2016). *Sosyal medya kullanımının üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü.
- Borak, N., Beki, A. (2021). Sosyal medya bağımlılığının lise öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 61-76.
- Büyüköztürk, Ş. , Çakmak E.K., Akgün Ö.E., Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Dijital Türkiye Raporu, (2019). *2019 Türkiye internet kullanım ve sosyal medya istatistikleri*. <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>
- Duman, M. Z., (2008). İnternet kullanımının öğrencilerin sosyal ilişkileri ve okul başarıları üzerindeki etkisi. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (3), Mayıs-Ağustos, s. 93-112.
- Duman, S. (2016). *Ergenlerin problemleri internet kullanımı ile akademik başarı ve er-telemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Esen, E. (2010). *Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Feyzioğlu, B., İ. (2016). *Eğitimde sosyal medyanın kullanılmasına ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Glass, R., Prichard, J., Lafortune, A. ve Schwab, N. (2013). The influence of personality and facebook use on student academic performance. *Issues in Information Systems*, 14(2), 119-126.
- Gürültü, E. (2016). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik er-teleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Işın, S.A. (2015). *Akademik başarı düzeyi yüksek olan ergenlerin benlik saygısı ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kızılkaya Cumaoğlu, G., ve Diker Coşkun, Y. (2012). Öğretmenlerin akademik er-teleme davranışı ile teknoloji kullanım durumları arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 7(4).
- Paul, L. L., ve Lee, S. N. (2012). Impact of internet literacy, internet addiction symp-toms, and internet activities on academic performance. *Social Science Compu-ter Review*, 30(4), 403-418.
- Peker, A. (2015).Ergenlerin saldırganlık ve siber zorbalık davranışları arasındaki iliş-kilerin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 19(61), 323-337.
- Peker,A., Nebioğlu Yıldız, M. (2022).Examining the Relationships Between Adoles-cents' Emotion Regulation Strategies and Social Media Addiction. *Clinical and Experimental Health Sciences* 12, 564-569. DOI: 10.33808/clinexphealt-hsci.869465
- Polat, D. (2016). *Sosyal medya ile başım dertte*. Yediveren.
- Salomon, A., ve Kolikant, Y. B. (2016). Computers in human behavior high-school students ' perceptions of the effects of non-academic usage of ict on their aca-demic achievements. *Computers in Human Behavior*, 64, 143–151. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.06.024>
- Şişman Eren, E. (2014). Sosyal medya kullanım amaçları ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 29(4), 230-243.
- Tanrıverdi, H. ve Sağır, S. (2014). Lise öğrencilerinin sosyal ağ kullanım amaçlarının ve sosyal ağları benimseme düzeylerinin öğrenci başarısına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(18), 776-821.
- Tutgun-Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilim-ler Enstitüsü.
- Yeboah, J. ve Ewur, G. D. (2014). The impact of whatsapp messenger usage on stu-dents performance in tertiary institutions in ghana. *Journal Of Education And Practice*, 5(6), 2222-1735.